

УДК 338.24:332.1

Бондаренко В.М.*доктор економічних наук,
професор кафедри маркетингу та реклами
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ РЕГІОНУ

У статті представлена стратегія забезпечення ефективного управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону, яка розглядається як комплекс заходів, які безперервно формуються і спрямовані на реалізацію довгострокових цілей її підвищення. Наведені основні її переваги і вказані етапи процесу розробки стратегії ефективного управління розвитком стратегічної конкурентоспроможності регіону. В процесі реалізації системного підходу при формуванні стратегії ефективного управління підвищенням стратегічної конкурентоспроможності регіону запропоновано ряд загальних системних принципів. У статті представлено етапи і процедури процесу управління конкурентоспроможністю регіону. При дослідженні даної тематики була розроблена стратегічна карта одного з пріоритетних напрямків стратегії соціально-економічного розвитку Вінницької області на період до 2020 р. – підвищення конкурентоспроможності регіону, де представлені бачення, політика, стратегічні цілі, стратегія в їх логічного взаємозв'язку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, регіон, ефективне управління, стратегія, системний підхід, регіональний ринок, система, принципи, етапи реалізації, процес управління, конкуренція.

Бондаренко В.М. СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К РАЗРАБОТКЕ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ РЕГИОНА

В статье представлена стратегия для обеспечения эффективного управления стратегической конкурентоспособности региона, который рассматривается как совокупность мероприятий, которые постоянно образуются и направлены для реализации долгосрочных целей для ее улучшения. Представлены основные преимущества этих шагов и процесс разработки стратегии для эффективного управления развития стратегической конкурентоспособности региона. В процессе реализации системного подхода при формировании стратегии эффективного управления повышением стратегической конкурентоспособности региона предложен ряд общих системных принципов. Представлены этапы процесса и процедуры для управления конкурентоспособностью региона. При исследовании данной тематики была разработана стратегическая карта одного из приоритетных направлений стратегии социально-экономического развития Винницкой области на период до 2020 г. – повышение конкурентоспособности региона, где представлены видение, политика, стратегические цели, стратегия в их логической взаимосвязи.

Ключевые слова: конкурентоспособность, регион, эффективное управление, стратегия, системный подход, региональный рынок, система, принципы, этапы реализации, процесс управления, конкуренция.

Bondarenko V.M. SYSTEMATIC APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF THE STRATEGIC COMPETITIVENESS OF THE REGION

The paper presents a strategy to ensure effective management of strategic competitiveness of the region, which is regarded as a set of activities that are continuously formed and spryamovanyi for the implementation of long-term goals to improve it. The basic advantages of these steps and the process of developing a strategy for effective management of the development of strategic competitiveness of the region. In the process of implementing a systematic approach in shaping strategy effectively manage increasing strategic competitiveness of the region prompted a number of systemic principles. The paper presents the stages of the process and procedures for management of competitiveness of the region. In the study of the subject has developed strategic map of one of the priority areas of socio-economic development of the Vinnytsia region until 2020 – improving the competitiveness of the region, where the vision, policy, strategic goals, the strategy in their logical relationship.

Keywords: competitiveness, region, good governance, strategy, systems approach, regional market system, principles, stages of implementation, process management, competition.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження безпосередньо присвячена розвитку методичного апарата, призначеного для вирішення задач оцінки та аналізу конкурентоспроможності продукції і товаровиробника на різноманітних регіональних ринках, використання отриманих при цьому результатів з метою поліпшення роботи на них.

Предметом дослідження даної роботи є багатогранне вивчення економічної ефективності та шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності на регіональному рівні.

Метою даного дослідження є вивчення теоретичних і практичних питань конкурентоспроможності та на цій основі розроблення конкретних заходів по підвищенню конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання

Аналіз досліджень та публікацій. Аналізу ринку, конкурентоспроможності на ньому відповідної продукції і виробника повинно бути приділено максимум уваги при організації виробничої і збутової діяльності будь-якого підприємства.

Відбитком важливості вивчення даної проблеми є велика кількість досліджень у зазначеному напрямку, як спеціалістів далекого зарубіжжя, так і в останні роки вчених-економістів країн СНД. Серед закордонних економістів, що зробили істотний внесок у розробку методів аналізу ринку, дослідження проблем конкурентоспроможності необхідно в першу чергу назвати М. Портера, Ф. Котлера, Дж. Еванса, Б. Бермана, С. Маджаро, А. Дайана, Ф. Букереля і т. ін. Провідними російськими та українськими спеціалістами в цій галузі є такі вчені як Азоев Г.Л., Буркинський Б.В., Зав'ялов П.С., Льяшенко С.М., Кретов І.І., Перерва П.Г., Хруцький В.Е., Юданов А.Ю. та деякі інші.

Результати досліджень. Сучасна концепція маркетингу полягає у вивченні і аналізі діяльності ринку з врахуванням його можливих змін в майбутньому. Для більш повного уявлення про стан речей, аналізується ринок і всі його елементи – попит, пропозиція, ємкість ринку, що передбачає комплексне вивчення ринкової структури. На основі досліджень

виробляється певна програма дій. Особливу увагу приділяють аналізу власних ресурсів і плануванню виробництва асортименту продукції і послуг згідно маркетингової програми – стратегії. З метою ефективного функціонування на ринку і гарантійного отримання очікуваного прибутку необхідно проводити оцінку конкурентного середовища.

Конкуренція, як економічне явище, є важливим чинником розвитку ринку і виступає своєрідним поштовхом учасників ринку до активних дій. Конкуренція є необхідним процесом, який направляє і спонукає учасників ринку до випуску якісної і конкурентоспроможної продукції.

Стратегія забезпечення ефективного управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону повинна розглядатися як комплекс заходів які безперервно формуються, спрямованих на реалізацію довгострокових цілей її підвищення. При цьому механізм розробки та реалізації стратегії ефективного управління розвитком стратегічної конкурентоспроможності повинен враховувати можливість коригування її положень у відповідність до змін зовнішнього середовища і в залежності від соціально-економічної та політичної ситуації. Крім того, стратегія повинна бути досить визначеною і зрозумілою, щоб її можна було реалізувати.

У даний час кожен регіон вибудовує свій шлях досягнення високого рівня стратегічної конкурентоспроможності на основі факторів виробництва (природних ресурсів, людського капіталу, інвестицій, інновацій і т.д.), а також факторів нової економіки (економіки знань), яка має ряд особливостей:

- збільшення нематеріальної складової у діяльності господарюючих суб'єктів;
- посилення ролі новизни (нових ідей, інновацій) у забезпеченні конкурентних переваг об'єктів;
- нестабільність організаційного середовища, збільшення інтенсивності змін зовнішнього середовища;
- посилення впливу людського фактора на результати господарської діяльності;
- подальша диференціація потреб споживача, стимулююча поява нових видів продуктів;
- збільшення частки творчого, інтелектуального праці людини в порівнянні з фізичним, ручною працею.

Наш підхід до формування стратегії ефективного управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону ґрунтується на принципах системного підходу, а також міждисциплінарної методології дослідження регіону як багатопланового суб'єкта. Даний підхід має такі переваги:

- створення передумов для підвищення стратегічної конкурентоспроможності регіону через ініціювання реальних і цілеспрямованих інноваційних змін її управління в регіоні;
- формування та прогнозування кількісних значень ключових індикаторів, які дозволяють здійснити моніторинг реалізації стратегії;
- проведення змін, спрямованих на підвищення ефективності адміністративного управління, а, отже, підвищення ймовірності успіху реалізації стратегії;
- використання більш досконалих методів аналізу конкурентних переваг регіону;
- збалансованість регіональної стратегії ефективного управління розвитком стратегічної конкурентоспроможності.

У зв'язку з цим пошук нових шляхів дослідження і розробки стратегії ефективного управління розвитком стратегічної конкурентоспроможності регіону може виступати об'єктом самостійного дослідження. Процес розробки стратегії ефективного управлін-

ня розвитком стратегічної конкурентоспроможності складається з трьох основних етапів:

- 1) аналізу існуючого стану фактичної конкурентоспроможності регіону;
- 2) аналізу існуючих стратегій підвищення конкурентоспроможності територіальних суб'єктів;
- 3) аналізу ефективності запропонованої стратегії підвищення конкурентоспроможності регіону.

Вибір конкурентної стратегії ефективного управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону – це пошук основних стратегічних конкурентних переваг регіону на основі дослідження конкурентних резервів у різних напрямках регіональної діяльності. По суті, вибудовування конкурентної стратегії регіону полягає у створенні конкурентних переваг і виборі видів діяльності, відмінних від конкурентів, що є основним завданням управління регіональної стратегічної конкурентоспроможністю.

Таким чином, системний підхід до розробки стратегії ефективного управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону передбачає необхідність формування відповідної системи, як інструменту реалізації обраної стратегії. Тільки система може вирішити завдання концепції ефективного управління підвищенням стратегічної конкурентоспроможності регіону. Обґрунтувавши всю необхідність розробки стратегії ефективного управління розвитком стратегічної конкурентоспроможності як системи, можна виділити основні її переваги:

- розширення та поглиблення власних стратегічних уявлень про механізм взаємодії господарюючих суб'єктів у регіональній соціально-економічній системі;
- відкриття і вивчення нових властивостей системи в підвищенні стратегічної конкурентоспроможності регіону;
- підвищення стратегічної конкурентоспроможності регіону як системи, в плані його функціонального розвитку.

Крім того, в процесі реалізації системного підходу при формуванні стратегії ефективного управління підвищенням стратегічної конкурентоспроможності регіону необхідно враховувати ряд загальних системних принципів:

- розгляд сукупності елементів системи як одне ціле;
- властивість системи не просто як суми її елементів. Тим самим посилюється можливість того, що система буде володіти особливими властивостями, яких може і не бути в окремих елементах;
- максимум ефективності системи. Теоретично доведено [2-4], що завжди існує функція цінності системи у вигляді залежності її ефективності від умов побудови та функціонування. Крім того, ця функція обмежена, а значить можна і потрібно шукати її максимум;
- обов'язковий облік зовнішніх зв'язків, вимога розглядати аналізовану систему як частину (підсистему) якоїсь більш загальної системи;
- можливість поділу даної системи на частини, тобто підсистеми.

Процес управління конкурентоспроможністю регіону включає в себе наступні дії: моніторинг конкурентного середовища та оцінку конкурентної ситуації в галузі та на ринку; діагностування конкурентоспроможності підприємства та його основних суперників; конкурентне позиціонування підприємства – вибір стратегічних господарських підрозділів із перевагами у конкурентній боротьбі; розробка концепції та стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства; реалізація конкурентної стратегії підприємства.

Етапи і процедури процесу управління конкурентоспроможністю регіону представлено на рисунку 1.

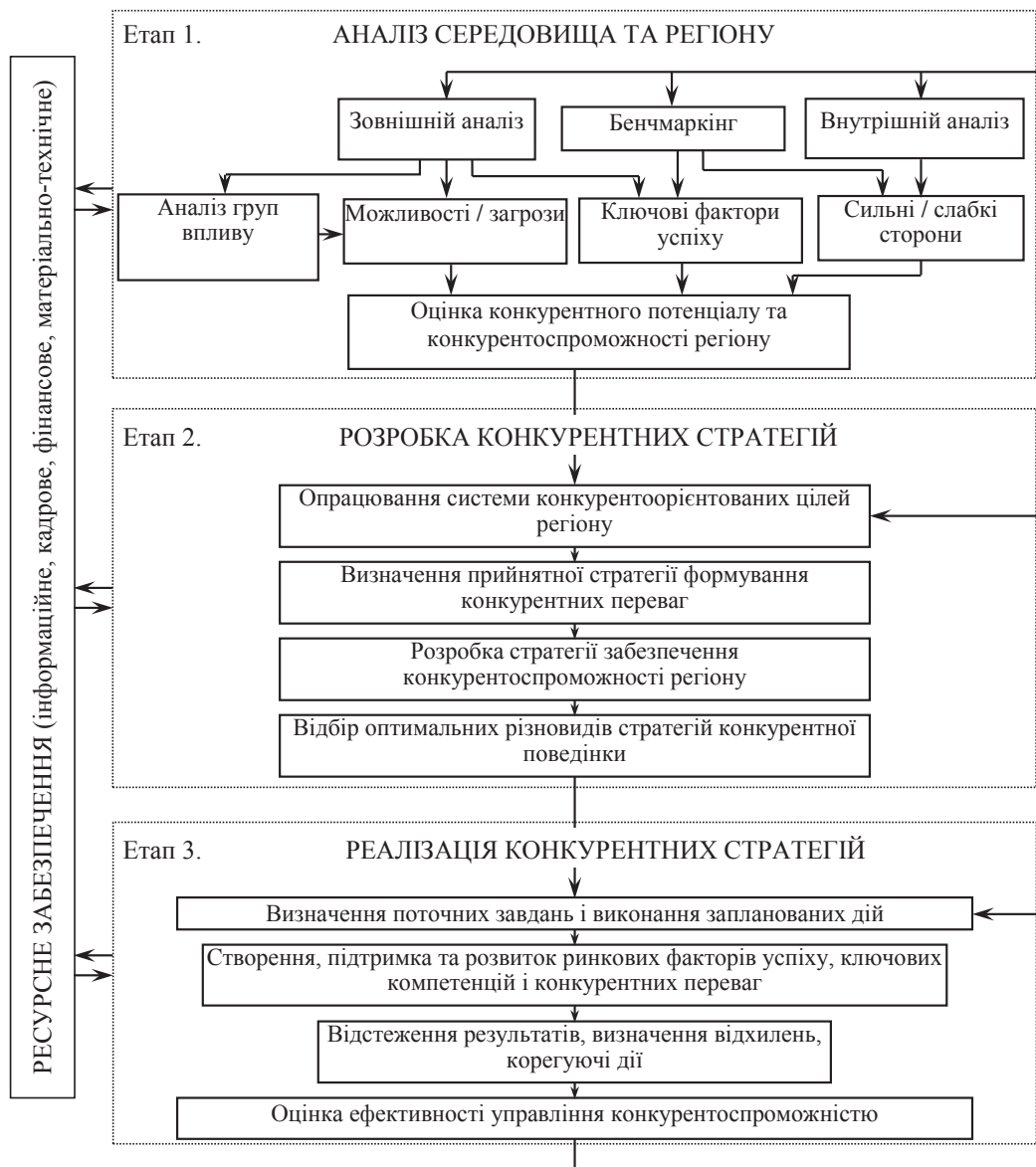

Рис. 1. Етапи і процедури процесу управління конкурентоспроможністю регіону

Прикладне використання наведеної нижче теоретичної моделі управління конкурентоспроможністю регіону є можливим лише за умови її пристосування до реалій функціонування конкретного підприємства [11, с. 246].

Для єдиного уявлення бачення, політики, стратегічних цілей, стратегії та їх взаємозв'язків в даний час використовуються стратегічні карти. На думку автора роботи [1] стратегічні карти визначають загальний напрям і приводять у відповідність бачення, політику, стратегічні цілі, стратегію, заходи, ключові показники ефективності та цільові значення цих показників.

Нами розроблена стратегічна карта одного з пріоритетних напрямків стратегії соціально-економічного розвитку Вінницької області на період до 2020 р. – підвищення конкурентоспроможності регіону (рис. 2), де представлені бачення, політика, стратегічні цілі, стратегія в їх логічному взаємозв'язку.

Необхідно уточнити, що в стратегії соціально-економічного розвитку Вінницької області на період до 2020 р., розглянута конкурентоспроможність економіки регіону, згідно з раніше прийнятою термінологією [4] є стратегічною конкурентоспроможністю, яка буде досягнута в перспективі.

Бачення адміністрації області розглянутого пріоритетного напрямку полягає в перетворенні Вінницької області в майбутньому в глобально інтегрований, конкурентоспроможний регіон. При цьому політика підвищення стратегічної конкурентоспроможності регіону передбачає визначення головної мети, що полягає в досягненні лідируючої позиції по конкурентоздатності економіки Вінницької області серед регіонів країни. Отже, головна мета в досягненні стратегічної конкурентоспроможності економіки регіону базується на політиці регіону в області конкурентоспроможності і виявляється в системній впорядкованості.

Головна мета в області стратегічної конкурентоспроможності покликана бути основою для формування основних стратегічних пріоритетних напрямків її досягнення. Ключовою ланкою декомпозиції головної мети є перехід до стратегічних напрямків (перспективам) і далі впливають із них стратегічним цілям перспектив, які розглядаються нами як єдина взаємопов'язана система.

Результати проведеного SWOT-аналізу соціально-економічного стану Вінницької області та конку-

рентоспроможності її економіки дають підставу вважати, що основними стратегічними пріоритетними напрямками (перспективами) досягнення головної мети в області стратегічної конкурентоспроможності можуть бути:

- підвищення ефективності управління регіоном;
- підвищення інвестиційної активності регіону;
- підвищення інноваційної активності регіону;
- підвищення активності конкурентного середовища регіону;
- розвиток людського потенціалу регіону.

Так як кожна стратегічна перспектива має власну стратегічну мету, то на наступному етапі (рис. 1) потрібно перейти до їхніх конкретних формулювань. Відповідно стратегічними цілями пріоритетних напрямків регіону є:

- формування потенціалу ефективності управління регіоном;
- формування потенціалу інвестиційної активності регіону;
- формування потенціалу інноваційної активності регіону;
- формування потенціалу активності конкурентного середовища регіону;
- формування людського потенціалу регіону.

При цьому сукупність стратегічних цілей перспективних напрямків визначає стратегію регіону в досягненні головної мети – досягнення лідируючих позицій по конкурентоспроможності економіки Вінницької області серед регіонів України.

Визначивши стратегію досягнення головної мети, на останньому етапі виникає задача розробки концептуального підходу її реалізації. Результати системного аналізу наукових підходів, аналізу конкурентоспроможності Вінницької області та її соціально-економічного розвитку за період 2005-2010 рр. дозволяють нам вважати, що стратегія досягнення головної мети може бути реалізована на основі формування системи управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону (СУСКР).

Таким чином, розроблена нами стратегічна карта має стратегічну спрямованість і служить для підвищення ефективності управління регіональною стратегічною конкурентоспроможністю. Як видно на рисунку 1, стратегічна карта графічно ілюструє взаємопов'язаний, логічний перехід від бачення, політики, головної мети, пріоритетних напрямів та їх стратегічних цілей (стратегій) до можливості практичної реалізації стратегії через такий її інструмент як формування системи управління стратегічною конкурентоспроможністю регіону (СУСКР).

Висновки. Наявність системи СУСКР означає, що розвиток регіональної стратегічної конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі буде здійснюватися не стихійно і не окремими заходами, а цілеспрямовано у взаємозв'язку і взаємозв'язку з баченням, політикою, стратегічними цілями і стратегією.

Реалізація перерахованих вище стратегічних напрямів і стратегії ефективного управління підвищенням стратегічної конкурентоспроможності регіону як системи вимагає в першу чергу вирішення наступних основних завдань:

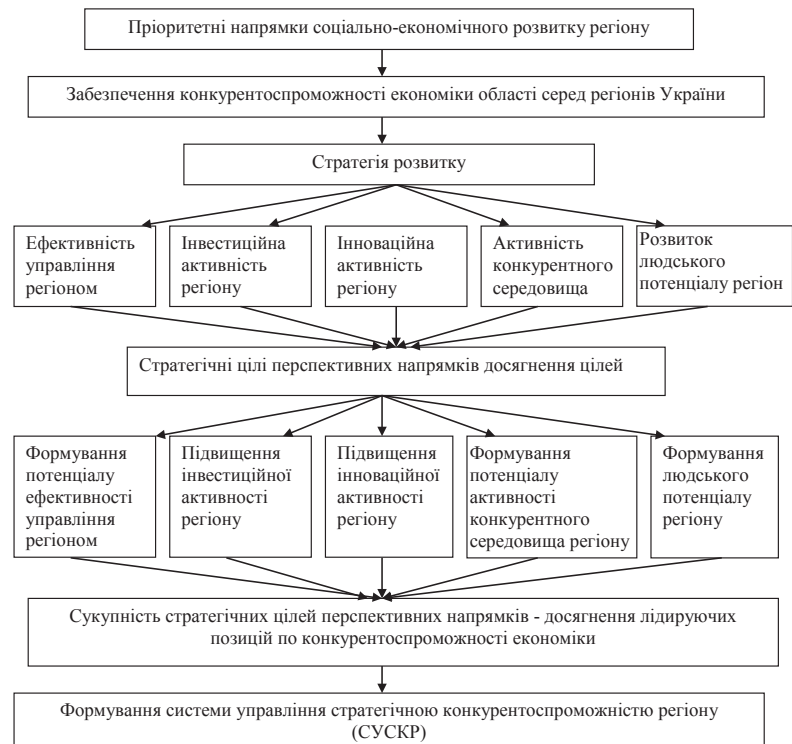

Рис. 2. Стратегічна карта реалізації пріоритетного напрямку стратегії соціально-економічного розвитку Вінницької області на період до 2020 р. – підвищення конкурентоспроможності економіки регіону

1) створення концептуальної моделі системи ефективного управління формуванням стратегічної конкурентоспроможності регіону та опис механізму її функціонування;

2) вибору і прогнозування індикаторів досягнення стратегічної конкурентоспроможності регіону на період до 2020 р.;

3) формування прогнозного рівня стратегічної конкурентоспроможності регіону та його складових потенціалів;

4) розробки програмно-цілового підходу до реалізації прогнозного рівня стратегічної конкурентоспроможності регіону.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буняк Н.М. Формування маркетингової стратегії розвитку регіону та механізми її реалізації : дис. канд. економ. наук: 08.10.01. – Луцьк, 2006. – 212 с.
2. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону. Монографія. – Луцьк: Луцький державний технічний університет, 2002. – 248 с.
3. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. Основы менеджмента: Пер. с англ. -2-е изд. – М.: СПб.; К.: Издательский дом «Вильямс», 2009. – 944 с.
4. Кравец Л.Г. Конкурентоспособность предпринимательства и конкурентная разведка / Кравец Л.Г., Обрезанов С.А. – М.: «Права человека», 2012. – 184 с.
5. Крикавський Є.В. Сучасні акценти у формуванні конкурентоспроможності підприємств / Є.В. Крикавський, Н.М. Кубрак // Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. – 2010 – № 3. – Т. 3. – С. 54–57.
6. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, орієнтований на ринок. СПб.: Питер, 2007. – 800 с.
7. Мельник Ю.М. Проблеми формування регіональних стратегій в контексті сталого розвитку / Ю.М. Мельник // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2008. – № 1. – С. 159–165.

8. Мосина Е.И. Продвижение стратегии развития региона на основе маркетинга взаимодействия [Текст]: монография / Е.И. Мосина // Орёл: Орлик, Издательство ОрёлГИЭТ. – 2012. – 143 с.
9. Панкрухин А.П. Маркетинг территорий. – 2-е изд., дополн. / А.П. Панкрухин. – СПб.: Питер, 2006. – 416 с.
10. Старостіна, А.О. Регіональний маркетинг: суть та особливості становлення в Україні / А.О. Старостіна, С.Є. Мартов // Маркетинг в Україні. – 2004. – № 3. – С. 55-57.
11. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организаций в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Маркетинг, 2013. – 892 с.
12. Философова Т.Г. Конкуренция. Инновации. Конкурентоспособность: учебное пособие/Философова Т.Г., Быков В.А. – Издательство: ЮНИТИ-ДАНА. – 2012. – 295 с.
13. Фурманюк О.Л. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. метод. посібник / Фурманюк О.Л., Тартачник М.О. – Ірпінь: Нац. Академія ДПС України, 2006. – 144 с.

УДК 65.332:658.58

Браташ М.А.
*асистент кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова*

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯМ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто особливості управління відтворенням житлового фонду в контексті розвитку соціально-економічних процесів в житловій сфері держави. Зроблено акценти на економічних, фінансових та демографічних аспектах вирішення питань забезпечення громадян комфортними та безпечними умовами проживання. Обґрунтовано раціональність формування комплексного підходу до управління відтворенням житлового фонду як основу парадигми розвитку житлової сфери України.

Ключові слова: відтворення житлового фонду, комплексний підхід, типологія відтворення, соціально-економічні явища, технічна складова, розвиток житлової сфери.

Браташ М.А. ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ПОДХОДА К УПРАВЛЕНИЮ ВОСПРОИЗВОДСТВОМ ЖИЛИЩНОГО ФОНДА В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены особенности управления воспроизводством жилого фонда в контексте развития социально-экономических процессов в жилищной сфере государства. Сделаны акценты на экономических, финансовых и демографических аспектах решения вопросов обеспечения граждан комфортными и безопасными условиями проживания. Обоснованно рациональность формирования комплексного подхода к управлению воспроизводством жилого фонда как основу парадигмы развития жилищной сферы Украины.

Ключевые слова: воспроизводство жилищного фонда, комплексный подход, типология воспроизводства, социально-экономические явления, техническая составляющая, развитие жилищной сферы.

Bratash M.A. FORMATION INTEGRATED APPROACH TO HOUSING FUND MANAGEMENT REPRODUCTION IN UKRAINE

The paper describes the features of reproductive management of the housing stock in the context of social and economic processes in the housing sector of the state. Focus is on the economic, financial and demographic aspects of issues providing of citizens comfortable and safe living conditions. Reasonable rationality an integrated approach to the management of the reproduction of the housing stock as a basic paradigm of housing development in Ukraine.

Keywords: management of housing funds, integrated approach, housing development, social and economic processes, reproductive management.

Постановка проблеми. Будь-яка соціально-економічна система підлягає відтворенню. Сутність її відтворення полягає у виборі способу організації відтворювальних процесів, а протіканням визначається стійкість та життєздатність системи в локальних умовах.

Необхідність відтворення житлового фонду постає внаслідок того, що в процесі експлуатації і постійної зміни природно-кліматичних умов основні фонди житлової сфери поступово зношуються і в результаті втрачають свої технічні характеристики і споживчу цінність. Крім того, обмежені обсяги нового будівництва і систематичне не проведення планових капітальних ремонтів застарілого житлового фонду, а також у зв'язку з загальною кризою житлово-комунального комплексу країни, вирішення перерахованих проблем для сучасної України є надзвичайно важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі однозначного трактування поняття «відтворення» немає. Поняття «відтворення» будується на дієслові «відтворювати», що означає

дію зі створення чого-небудь, повторення чого-небудь, відновлення у різних формах.

Загальний аналіз процесу відтворення в будь-якій економічній системі передбачає відповідну систему організації суспільного виробництва, що охоплює сукупність усіх елементів (суб'єктів) цієї системи – підприємств, організацій, різноманітних господарств, – кожен з яких має власну систему зв'язків з ринковими відносинами та державним регулюванням [1, с. 80].

Витоки формування теорії відтворення беруть свій початок в класичній економічній теорії – від економічних таблиць Ф. Кене, теорії трудової вартості А. Сміта та марксистської політичної економії.

Ф. Кене ще у XVIII ст. була розроблена одна з перших схем ведення пропорційного процесу відтворення. А. Сміт виділяв у структурі відтворення сукупного продукту окремо засоби виробництва і предмети споживання. Значним здобутком стали схеми суспільного відтворення К. Маркса, що розглядав процес виробництва продукції і процес відтворення